

Kurzusleírás távoktatáshoz

Oktató: Szekrényes István

Oktató elérhetősége (egyetemi email): szekrenyes.istvan@arts.unideb.hu

Kurzus kódja, címe: BTALP0117BA-K2, Kortárs filozófia I. (angolszász)

Kurzus órarendi ideje: Kedd 8:00

1. A kurzus rövid leírása

A kurzus néhány fontos, a terület primer szakirodalmához tartozó tanulmány részletes elemzése útján nyújt a hallgatóknak betekintést az analitikus filozófia világába. A választott szövegek szűkebb témája mind a nyelvfilozófia klasszikus problémáihoz kötődnek, amelyeket három fontos szerző, Rudolf Carnap, Bertrand Russel és Willard Van Orman Quine munkáin keresztül dolgozunk fel. A kurzus elsődleges célja, hogy hallgatók megismerjék és értelmezni tudják az analitikus szerzők speciális szövegvilágát, érvelési módszereit.

2. Kötelező irodalom

Rudolf Carnap: A metafizika kiküszöbölése a nyelv logikai elemzésén keresztül. In: *A Bécsi Kör filozófiája*. Bp. Gondolat, 1972, 61 – 91. oldal <https://www.scribd.com/doc/246204594/Rudolf-Carnap-A-metafizika-kikuszobolese-a-nyelv-logikai-elemzesen-keresztul>

Bertrand Russel: A denotálásról. In: *Világosság* 2005/1
<http://www.nytud.hu/publ/vilagossag200512/russell.pdf>

Willard Van Ormain Quine: Arról, hogy mi van. In: *A tapasztalattól a tudományig*. Bp. Osiris, 2002.,
http://phil.elte.hu/logic/filtort/quine_mi_van.pdf

3. Ajánlott irodalom

Gottlob Frege: Jelentés és jelöllet. In: *Logika, szemantika, matematika (Válogatott tanulmányok)*, Bp. Gondolat, 1980, 156-190. oldal

Huoranszki Ferenc: Russel leíráselmélet mint metafizika. *Világosság* 2005/12.
<http://www.nytud.hu/publ/vilagossag200512/huoranszki.pdf>

<http://phil.elte.hu/logic/filtort/Quine%20segedlet.pdf>

<http://ferenc.andrasek.hu/blog/arrol-ami-nincs.pdf>

http://real.mtak.hu/3263/1/Ambrus_MaFiSzem.pdf

<http://real.mtak.hu/73533/1/>

[A szubjektum a logika jeges csucsain Carnap a szellemtudományok kontextusában 2 u.pdf](#)

<http://www.nytud.hu/publ/vilagossag200512/huoranszki.pdf>

4. A számonkérés módja:

- A kötelező irodalmakkal kapcsolatos ellenőrző kérdések (5/hét) heti rendszerességgel történő megválaszolása. Az ellenőrző kérdések beküldésének határideje minden héten péntek éjfél.
- Az ellenőrző kérdésekre ne idézetekkel, hanem saját szavaival válaszoljon körülbelül egy bekezdésnyi terjedelemben. Ha két vagy több hallgatótól azonos megfogalmazású válaszok érkeznek, akkor nem fogom őket elfogadni.
- A válaszokat egyelőre a tematika fejlécében szereplő egyetemi e-mail címemre küldjék el, a levél tárgyában tüntessék fel a kurzus nevét és az aktuális hét sorszámát (pl. Kortárs filozófia I. (angolszász), 7. hét). Később lehet átérünk egy ennél professzionálisabb módszerre.

5. Részletes tematika

7. hét (március 23-27)

Téma: A félév első 5 hetében Rudolf Carnap *A metafizika kiküszöbölése a nyelv logikai elemzésén keresztül* című tanulmányával foglalkozunk, amelynek utolsó, „A metafizika mint az életérzés kifejezése” című 7. szakasza (89-92. oldal) még feldolgozásra vár. A hallgatók feladata a hivatkozott szövegrész elolvasása, értelmezése valamint a tanulmány *egészére* vonatkozó ellenőrző kérdések megválaszolása.

Kötelező irodalom:

Rudolf Carnap: *A metafizika kiküszöbölése a nyelv logikai elemzésén keresztül*. In: *A Bécsi Kör filozófiája*. Bp. Gondolat, 1972.

Ajánlott irodalmak:

http://real.mtak.hu/3263/1/Ambrus_MaFiSzem.pdf

<http://real.mtak.hu/73533/1/>

[A szubjektum a logika jeges csucsain Carnap a szellemtudományok kontextusában 2 u.pdf](#)

Ellenőrző kérdések (a 10 kérdésből legalább 5 kérdésre válaszoljon!):

1. A szöveg bevezető szakaszában hogyan differenciálja Carnap az értelmesség és az értelmetlenség fogalmát?
2. Mit ért Carnap egy szó „elemi mondatán”?
3. Mik azok az úgynevezett „protokoltételek”?
4. Hogyan magyarázza Carnap a jelentés nélküli kifejezések létrejöttét?
5. Hogyan különbözteti meg Carnap a mitológiai, a metafizikai és a teológiai nyelvhasználatot?
6. Mi a különbség a „Caesar egy prímszám” és a „Caesar egy és” mondat között Carnap szerint az értelmesség tekintetében?
7. Hogyan világitja meg Carnap a metafizikai látszatállítások születését?

8. A létigének milyen használati módjait különíti el Carnap a szöveg 6. szakaszában?
9. Milyen példával illusztrálja Carnap a tapasztalaton túli ismeretekhez való hozzáférés a lehetőségét?
10. Hol a helye a metafizikának Carnap szerint?

8. hét (március 30 – április 3.)

Téma: Ezen a héten Bertrand Russel *A denotálásról* című tanulmányával kezdünk el foglalkozni, amelyben Meinong és Frege téziseit vitatva fejti ki hírneves, az ún. denotáló kifejezésekkel kapcsolatos elméletét. A szöveg rövidege ellenére kimondottan nehéz, értelmezése koncentrált munkát igényel. Itt különösen ajánlom elővenni Ruzsa Imre *Bevezetés a modern logikába* című könyvének vonatkozó fejezeteit és Huoranszki Ferenc tanulmányát, de sokat segíthet Frege újraolvasása is. A szöveg elemzésére két hét áll rendelkezésre. Első körben az első 5 oldalt (a folyóirat számozásában: 5 – 9.) kell elolvasni és az ellenőrző kérdésekre válaszolni.

Kötelező irodalom:

Bertrand Russel: A denotálásról. In: Világosság 2005, 5-9. oldal
<http://www.nytud.hu/publ/vilagosság200512/russell.pdf>

Ajánlott Irodalom:

Ruzsa Imre – Máté András: Bevezetés a modern logikába. Bp. Osiris, 2001, 222 – 242. oldal („Deskripciók”, „A határozott individuumleírások logikai szerkezet”, „Menekülés a deskripcióktól”, „Szemantikai értékrés az elsőrendű logikában” című fejezetek)

Huoranszki Ferenc: Russel leíráselmélet mint metafizika. Világosság 2005/12.
<http://www.nytud.hu/publ/vilagosság200512/huoranszki.pdf>

Gottlob Frege: Jelentés és jelöllet. In: Logika, szemantika, matematika (Válogatott tanulmányok), Bp. Gondolat, 1980, 156-190. oldal

Ellenőrző kérdések:

1. Mit ért Russel „denotáló kifejezések” alatt?
2. Hogyan különbözteti meg Russel az „ismeretséget” a „valamiről való tudás”-tól?
3. Mit gondol Russel a „semmi”, a „minden” és a „valami” szavak jelentéséről?
4. Hogyan értelmezi Russel a határozott névelőt tartalmazó denotáló kifejezéseket?
5. Mi Russel problémája Meinong elméletével?

9. hét (április 6 – 10.)

Téma: Az előző héten elkezdett Russel szöveget elemezzük tovább a 10. oldaltól a tanulmány végéig. A 11. oldalon kezdődő és a 12. oldal 3. bekezdéséig tartó, a jelentés és a denotáció fogalmát szembeállító érvelés nyomon követése különösen nehéz feladat (bonyolultságát a szövegben maga Russel is elismeri). Kéretik ezen a ponton nem feladni és kétségbeesni!

Kötelező irodalom:

Bertrand Russel: A denotálásról. In: Világosság 2005, 10-16. oldal

<http://www.nytud.hu/publ/vilagosság200512/russell.pdf>

Ajánlott Irodalom:

Ruzsa Imre – Máté András: Bevezetés a modern logikába. Bp. Osiris, 2001, 222 – 242. oldal („Deskripciók”, „A határozott individuumleírások leírások logikai szerkezete”, „Menekülés a deskripcióktól”, „Szemantikai értékrés az elsőrendű logikában” című fejezetek)

Huranszki Ferenc: Russel leíráselmélet mint metafizika. Világosság 2005/12.

<http://www.nytud.hu/publ/vilagosság200512/huranszki.pdf>

Gottlob Frege: Jelentés és jelölet. In: Logika, szemantika, matematika (Válogatott tanulmányok), Bp. Gondolat, 1980, 156-190. oldal

Ellenőrző kérdések:

1. Hogyan különbözteti meg Russel a jelentésről és a denotációról való beszéd esetét?
2. Mi a különbség egy denotáló kifejezés elsődleges és másodlagos előfordulása között?
3. Mit gondol Russel a „Jelenlegi francia király nem kopasz” állítás igazságértékéről?
4. Hogyan kezelhetjük Russel szerint azokat az állításokat, amelyben olyan denotáló kifejezés szerepel, ami nem denotál semmit?

10. hét (április 13 – 17.)

Téma: a következő két hét témája Willard Van Ormain Quine *Arról, hogy mi van* című tanulmánya. A szöveg bővebben, egyéb szempontokat és vitapartnereket is játékba hozva tárgyalja a Russel tanulmányban is érintett (a denotáció nélküli kifejezésekkel kapcsolatos) nyelvfilozófiai problémákat. A 10. héten a 10. oldal utolsó bekezdésének végéig (a 11. oldalra csúszik át) kell elolvasni és értelmezni a szöveget. A tanulmány nyelvezete az előzőnél könnyedebb, elolvasása után Papp Gábor oktatási segédlete (lásd ajánlott irodalom első tételét) is sokat segíthet az értelmezésében.

Kötelező irodalom:

Willard Van Ormain Quine: Arról, hogy mi van. In: A tapasztalattól a tudományig. Bp. Osiris, 2002,.

http://phil.elte.hu/logic/filtort/quine_mi_van.pdf (a 10 oldal utolsó bekezdésének végéig)

Ajánlott irodalom:

<http://phil.elte.hu/logic/filtort/Quine%20segedlet.pdf>

<http://ferenc.andrasek.hu/blog/arrol-ami-nincs.pdf>

Ellenőrző kérdések:

1. Mi a nem-létező problémája?
2. Milyen értelemben fogadja el McX a Pegazus létezését?
3. Milyen értelemben fogadja el Wyman a Pegazus létezését?
4. Mi Quine problémája Wyman univerzumával?
5. Russel nyomán milyen megoldást javasol Quine a „Pegazus probléma” feloldására?

11. hét (április 20 – 24.)

Téma: Az előző héten elkezdett Quine tanulmány folytatása 11 oldal első bekezdésétől a tanulmány végéig. A szöveg ezen szakasza főként az univerzálék ontológiai problémájával, a létezés logikai aspektusával, az eltérő ontológiai sémákkal, illetve a rivális ontológiák között választás kritériumaival foglalkozik.

Kötelező irodalom:

Willard Van Ormain Quine: Arról, hogy mi van. In: A tapasztalattól a tudományig. Bp. Osiris, 2002.,
http://phil.elte.hu/logic/filtort/quine_mi_van.pdf (11-22. oldal)

Ajánlott irodalom:

<http://phil.elte.hu/logic/filtort/Quine%20segedlet.pdf>

<http://ferenc.andrasek.hu/blog/arrol-ami-nincs.pdf>

Ellenőrző kérdések:

1. Mi az univerzálék ontológiai státusza Quine szerint? Mondhatjuk-e, hogy a predikátumok absztrakt entitásokat denotálnak?
2. Mit ért Quine létezés alatt?
3. Az univerzálék létezésével kapcsolatban milyen középkori álláspontokat mutat be a szerző?
4. Milyen ontológiai sémákat különböztet meg Quine?
5. Hogyan válasszunk két rivális ontológiai séma között Quine szerint?

12. hét (április 30 – május 3.)

Téma: Az előző órák anyagának összefoglalása. A hallgató feladata, hogy a kurzus során feldolgozott szövegeket egymással összevesse és legalább fél oldal terjedelemben foglalja össze a szövegekről alkotott szubjektív véleményét, továbbá hogy milyen párhuzamokat, különbségeket fedezett fel az három szerző érvelési módszereiben, szövegstílusában és a konkrét filozófiai problémákra adott válaszaikban.